

GLINSKA „BARTOLOMEJSKA NOĆ“

Gotovo osamdeset je godina od masovnog ubojstva muškaraca starijih od 15 godina u svibnju, te isto tako masovnog pokolja počinjenog u glinskoj pravoslavnoj crkvi Presvete Bogorodice koncem srpnja i masovnog masakra početkom kolovoza, ističu se među mnoštvom drugih počinjenih zločina 1941. godine na području Banije.

Prvi masovni zločin na Baniji dogodio se svega mjesec dana od proglašenja NDH. U noći 11./12. svibnja 1941. godine u Glini su pohapsili više od 400 muškraca i u narednoj noći ustaše su ih pobili i zakopali tajno kod sela Prekopa. O tom masovnom zločinu saznalo se, u svim pojedinostima, tek 1944. godine, kad su Glinu oslobodili Partizani i kada su organi NOP-a povelili istragu. Ranih devedesetih, kosti žrtava prenesene su u zajedničku grobnicu na pravoslavnom groblju, na mjesto gdje je nekada bila kapela Svetog Georgija, a koju su ustaše u Drugom svjetskom ratu sraavnili sa zemljom.

Svibanjski masakr u Glini nije, nažalost, bio konac, već početak niza krvavih zločina ustaša nad stanovništvom ovog dijala Banije. Ustaše su krajem srpnja i početkom kolovoza pristupili realizaciji svoga plana likvidacije Srba. Izdvaja se masovno klanje u pravoslavnoj crkvi u Glini i likvidacija civila s područja Vrginmosta nakon lažnog poziva na pokršćavanje.

U razdoblju od 26. do 29. srpnja 1941. godine ustaše su pohapsili oko 300 žitelja Topuskog, Gline i okolnih sela, zatvorili ih u pravoslavnu ckrvu u Glini i u noći 29./30. ih pobili u samom „heramu božjem“ i obližnjim stratištima. Tijela ubijenih zakopana su u masovne grobnice u šikari Latinovo u blizini Glinskog Novog Sela i Graberja. Jedini preživjeli svjedok bio je Ljuban Jednak iz Selišta kod Gline, koji je detaljno na svjedočenju opisao sam čin klanja. I pored činjenice da je Jednak preživio maskar i sudjelovanje u NOR-u kao partizan, doživio je duboku starost, njegova se životna sudbina ponovno poigrala. Dvije godine pred kraj života (1995.) „Olujom“ je protjeran sa svojim sumještanima iz svog zavičaja. Nakon dvogodišnjeg izbjeglištva snašla ga je i smrt u tuđini bez ikoga i bez ičega. Zahvaljujući zalaganju dr. Svetozara Livade, Savez boraca u Beogradu pronašao mu je grobno mjesto - na groblju Bežanijska kosa. Poznato je da se osim Jednaka izvukao još jedan preživjeli, ali su ga ustaše kasnije pronašli i ubili.

Početak kolovoza ustaše su u Vrginmost pozvali na pokršćavanje odnosno pokatoličenje seljake iz okolnih naselja, šireći glasine da će biti pošteđeni svi koji prijeđu na katoličku vjeru. Oko 1200 žitelja na pravoslavni praznik Sv. Ilije, 2. kolovoza skupilo se u Vrginmostu. Umjesto pokršćenja, ustaše su zatočene seljake kamionima odvezli u Glinu, gdje su ih najprije zatvorili, a onda ih u noći 3./4. kolovoza odvezli na stratište Lotin kod Glinskog Novog Sela, gdje su ih likvidirali. I tada je dio pohapšenih seljaka bio zatvoren u pravoslavnoj crkvi u Glini, ali nema pouzdanih podataka o ubijanju u samoj crkvi. Postojeća crkva Presvete Bogorodice u Glini (srušena u kolovozu 1941.) sagrađena je 1963. godine, nekoliko desetaka metara dalje od nekadašnje.

Krajem 60-ih sagrađen je i Spomen-dom, a kasnije su stavljene kamene ploče sa imenima stradalih. U kolovozu 1995. godine, nakon Oluje, spomenik je devastiran, ploče su uklonjene, a Spomen-dom preimenovan u Hrvatski dom. U međuvremenu, na komemorativnim skupovima povodom obljetnice masakra u glinskoj crkvi podržan je apel nevladinih i antifašističkih udruga, ali i uglednih intelektualaca. Da se objektu na mjestu nekadašnje crkve vrati njegovo izvorno ime - Spomen-dom. Više medija u Hrvatskoj, također, prenijelo je uvodni prilog sa znanstvenog skupa filozofa i pisca Predraga Matvejevića, koji među inim kaže: „U crkvi Sveta Bogorodica i kraj nje izvršen je nezamisliv zločin. Njegovi su razmjeri ponekad umanjivani, ponekad uveličavani, ali zločinački karakter događaja ne može se pritom zanijekati. Na mjestu srušene crkve podignut je za vrijeme Jugoslavije, po odluci Hrvatskog sabora, Spomen-dom. On se danas zove Hrvatski dom. Sreo sam velik broj hrvatskih intelektualaca koji se toga stide. Glinska crkva Presvete Bogorodice zaslužuje da bude zajedničkim MJESTOM MEMORIJE, srpskim i hrvatskim, katoličkim i pravoslavnim, slavenskim i europskim. Ekumenskim“.

Matvejević u prilogu sa znanstvenog skupa podsjeća da u raspravama i sporovima često se postavljalo pitanje odgovornosti nadbiskupa Alojzija Stepinca, sa stajališta nacionalnog i vjerskog. U ustaškom krugu lako je otklonjena činjenica da je mladi Stepinac bio dobrovoljcem u srpskoj vojsci na solunskoj fronti, da je dobio na kraju Prvog svjetskog rata unapređenje u čin poručnika te stekao stanovito povjerenje kralja Aleksandra. Katolički nadbiskup izrazio je svoju podršku osnivanju Nezavisne države Hrvatske, ali se - saznajući za zločine koji su počinjeni na početku njezine vlasti - obratio pismom ustaškom poglavniku: „Ovaj čas primio sam vijest da su ustaše u Glini postrijeljali bez suda i istrage 260 Srba. Ja znam da su Srbi počinili teških zločina u našoj domovini u ovih dvadeset godina vladanja. Ali smatram ipak svojom biskupskom dužnošću da podignem glas i kažem da ovo po katoličkom moralu nije dozvoljeno, pa Vas molim da poduzemete najhitnije mjere, na cijelom području Nezavisne Države Hrvatske, da se ne ubije nijedan Srbin, ako mu se ne dokaže krivnja radi koje je zaslužio smrt. Inače mi ne možemo računati na blagoslov neba, bez kojega moramo propasti“ (te riječi navodi hrvatski povjesničar Jure Krišto, u studiji naslovljenoj „Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska“). Mogli smo onomad pročitati u Novom listu mišljenje bosansko-hrvatskog stručnjaka za međunarodno pravo dr. Đure Degana: „Takvog groznog zločina, kao onaj u Glini, nije bilo od turskih ratova“. Međutim, prema feljtonu koji je svojevremeno objavio u nastavcima Glas koncila, sporovi oko pokolja u Glini mogli bi se svesti na „zatiranje misli o hrvatskoj

samostalnosti“.

Bojan Miroslavljev